

*Dai margini a dentro, da dentro ai margini: Mappa dei cambiamenti letterari e culturali.* A cura di Anna SZIRMAI, Endre SZKÁROSI, Norbert MÁTYUS e Kata SZAKÁL. Firenze: Franco Cesati Editore, 2018. 180.

Az AIPI (Associazione Internazionale dei Professori d’Italiano – Egyetemi Olasztanárok Nemzetközi Szövetsége) XXII. kongresszusát 2016. augusztus 31. és szeptember 3. között rendezték az ELTE Bölcsészkarán. A konferencia szekción elhangzott előadások írott változatából 2018-ban két kötet is megjelent. A *Dai margini a dentro, da dentro ai margini – Mappa dei cambiamenti letterari e culturali (A szélekről befelé, belülről a szélek felé – Az irodalmi és kulturális változások térképei)* tanulmányai a huszadik század második felének irodalmi-kulturális változásainak bizonyos aspektusait járják körül, nagy hangsúlyt fektetve jelentős költői életművekre (így például Elio Pagliaraniéra és Nanni Balestriniéra), a ’68-as eseményekre és az alkotói közeg, az irodalom-szervezés jellegére. A kötet első része a neoavantgárdra és a ’68 után kialakuló új irodalmi beszédmódokra koncentrál. Francesco Della Costa tanulmánya Renzo Paris írói-költői pályájára fókuszál, a művész avantgárd érdeklődésére, és híres regényére, a *Cani scioltira (Eloldott kutyák)*. Paris művészte olyan nyugtalanságról árulkodik, mely egyszerre igyekszik integrálni a szürrealista és a realista tendenciákat, miközben a tradíciótól való függetlenségre vágyik. Hasonló útkeresés jellemzi Andrea Zanzotto verseit is; Adriana Cappelluzzo a költő nyelvének, látásmódjának változásait vizsgálja írásában. Zanzotto a költői beszéd újraértelmezésétől eljut a gyermeki nyelv, a gyermeki „eredetiség” bizonyos technikáig, illetve a film narratív eszközeinek használatáig. Az olasz neoavantgárd költői világa egyébként is teret nyit a történetmesélés és a jellemformálás lehetőségeinek: Elena Paroli részletesen mutatja be írásában Elio Pagliarani *La ragazza Carla (A Carla nevű lány)* című költeményének regényszerű, epikus jellegét, illetve a főszereplő Carla személyiségének elevenségét, pszichológiai komplexitását, „egyszeriségét”, mely távol marad a sematikus ábrázolástól. A műfaji, műnemi határok elmosódása mellett fontosság válik magának a nyelvnek a felszabadítása; kötöttségeinek, konvencióinak eltörlése. Sara Murgia Nanni

Balestrini kozmogóniáját elemzi, és rámutat a művész egyszerre kaotikus és jelenorientált szemléletére: Balestrini víziója szerint a világ, az élet szüntelenül a szétesés állapotában, a zuhanás előtti percben van, az események pillanatról-pillanatra történnek. Így a költő nem tehet mást, mint szétzúzza és összekeveri a már használt szavakat. Balestrini lázadó magatartása többek között a tömegmédiá hatásai, vagy az optimista, „tervező” magatartás ellen is irányul. Szkárósi Endre a hang, az elektronikus zene és a költészet viszonyáról ír. Az oralitás poétikai jelentőségét a huszadik században a futurizmus és a dadaizmus fedezte fel újra, de a későbbi olasz költészetben például Giovanni Fontana verseiben észlelhető, hogy a hang integrálódik a költői szövegbe, nyilván a századeleji törekvések következményeként is. Török Tamara az olasz drámaírás külföldi sikereit vizsgálja, tanulmányában kiemelve Fausto Paravidino és Stefano Massini munkáit. Olvashatunk a hatvanas-hetvenes évek olasz, kísérleti költészettel foglalkozó folyóiratairól (Szirmai Anna), illetve a nyolcvanas-kilencvenes évek fiatal olasz írógenerációjáról (Agata Pryciak). A városi, lokális kultúrák, dialektális világok (pl. Pola, Zara, Trieszt, Róma) irodalmi megjelenítéséről, fontos költői hangjairól Márcia de Almeida, Elis Deghenghi Olujic, Nikolina Gunjevic Kosanovic, Andrijana Jusup Magazin, Laura Nieddu, Antonia Luketin Alfrevic és Patrick Cherif tanulmányaiból tájékozódhatunk.

KERBER BALÁZS

*Guerre, conflitti, violenza: La cultura dell’odio dal Novecento fino all’ 11 settembre.* A cura di Lorenzo MARMIROLI, József NAGY e Vanessa MARTORE. Firenze: Franco Cesati Editore, 2018. 168.

A „rövid” 20. század olasz kultúráját közép-pontba helyező második AIPI-konferenciakötet (XXII. kongresszus, Budapest, 2016) már címében megjelöli saját történelemképét (magyarul: *Háborúk, konfliktusok, erőszak – A gyűlöletkultúra a 20. századtól szeptember 11-ig*), mely a New York-i terrortámadást tekinti a Novecento végpontjának. A könyvben szereplő tanulmányok főképp a gyűlöletkultúrán, a különböző konfliktusokon

keresztül vizsgálják adott tárgyukat, utalva a modern olasz történelem sajtóságos időszakaira. Isabella von Treskow Giorgio Bassani *Finzi-Continiék kertje* című, a fasizmus Olaszországról szóló regényének ellentmondásos fogadtatásáról ír, szembeállítva a pozitív, illetve a szöveg nosztalgiját, érzelmességét bíráló kritikai visszhangot. Olga Gurevic Giovannino Guareschi Don Camillo-történeteinek át tekint a II. világháború utáni világra, kiemelve Guareschi békéltető, új identitást kereső nézőpontját. Colbert Akieudji Stefano Benni prózájának szatirikus, ironikus vonásait elemzi; Benni az erőszak ábrázolásával, a gyűlöletkultúra bemutatásával épp a kor agresz-szióját, emberi butaságát kritizálja. Az ezredforduló utáni regényirodalom egyik izgalmas darabja a 2010-es *Gli incendiati (A lángra gyújtottak)*; Emilio Giordano a szerző folyamszerű, sok figurát felvonultató stílusát, látásmódját értelmezi. A kötet részletesen foglalkozik a század két nagy fegyveres konfliktusának recepciójával különböző olasz értelmiségiek, művészek szemszögéből. A pacifista és talán az első „nagy háborút” leginkább elutasító és megkérdőjelező Aldo Palazzeschi-ről Antonio Saccone ír, de fontos szerepet kap az olasz hadsereg II. világháborúban tanúsított viselkedésének utólagos emlékezete is. Alessandro Rosselli hivatkozik arra az elterjedt, és az '50-es években sokat hangoztatott mítoszra, hogy az olasz hadsereg *jobb* volt a németnél, azaz emberségesebben bánt a megszállt területek civil lakosságával. Rosselli Mario Terrosi és Raul Lunardi műveivel foglalkozik, melyek Jugoszlávia olasz megszállását mutatják be, s nagyban árnyalják a képet, illetve e művekben az elfoglalt területek lakosságának nézőpontja is érvényesül. Liudmila Saburova Montale, Landolfi és Delfini háborúértelmezésével foglalkozik önéletrajzi írásaikon keresztül, s ebből a három művész egészen eltérő szemlélete rajzolódik ki. A könyv tanulmányai egyébként is sok esetben koncentrálnak különböző események recepciójára vagy a korabeli sajtó rájuk adott válaszára: Lorenzo Marmioli a *La Voce* és a *L'Unità. Problemi della vita italiana* című tanulmányában a folyóiratok németellenes propagandájáról ír, Ivana Škevin és Iva Grgić Maroević pedig a srebrenicai mészárlás olasz fogadtatásáról a *La Stampa*-ban. Stefan Bielański az olasz fasizmus lengyel értelmezését tekinti át, míg Silvia Ascione Alja Rachmanova recepcióját

a fasiszta Olaszországban. A kötet utolsó része a modern olasz terrorizmus egy-egy fontos fejezetét járja körül: Nagy József tanulmánya Aldo Moro fogságban írott leveleinek fontos vonatkozásait emeli ki; ezek a szövegek már csak keletkezésük különös körülményei miatt is jelentős részei az olasz levéltudalomnak, történelmi emlékezetnek. A könyvet Hamerli Petra I. Sándor jugszláv király marseille-i meggyilkolásának magyar-olasz vonatkozásairól szóló tanulmánya zárja. Mind a *Guerre, conflitti, violenza*, mind a *Dai margini a dentro, da dentro ai margini* fontos tájékozási pontok lehetnek azoknak, akik a modern vagy a kortárs olasz irodalommal, kultúrával, illetve a közép-európai térség újabb történéseivel foglalkoznak.

KERBER BALÁZS